

† **Marija Matiegkova.** Dne 14. marca 1928 je umrla nagle smrti v Melniku na Češkem Marija Matiegkova, soproga slavnega češkega antropologa Jur. Matiegke, profesorja na Karlovi univerzi v Pragi. Pokojnica se ni toliko udeleževala znanstveno, kolikor je z razumevanjem in ljubeznijo spremljala naporno delo svojega soproga v antropološkem laboratoriju in si je tako indirektno pridobila zasluge za češko znanstvo. Na vseh kongresih v inostranstvu je spremljala svojega moža in si je znala s svojim skromnim in ljubeznivim nastopom pridobiti simpatije ne samo doma, ampak tudi v tujini. Bodi ji ohranjen blag spomin!

Z.

Kaarlo Hildén, Marken = Saaren Asukkaat. (Les habitants de l'île de Marken, pas rapport surtout à la forme du crâne. Extrait du Bulletin de la Société Géographique de Finlande, Helsinki 1928.)

Po svojem načinu občevanja simpatični finlandski antropolog nam je poznan po svojem predavanju »O vzhodno baltijski rasi« na kongresu antropologov v Amsterdamu 1927.

Udeleženci mednarodnega antropološkega kongresa meseca septembra 1927 so napravili skupen izlet na otok Marken v Zuiderzeeju, ki ga zelo pogosto obiskujejo turisti. Avtor se je tega izleta udeležil in opisuje ta čudni otok. Glavni del njegove razprave pa obravnava izredno obliko lobanje prebivalstva tega otoka, ki je že dolgo vzbujala pozornost antropologov. Lobanje so namreč nenavadno nizke in ploske, zadnji del pa je močno razvit. Ti znaki, ki so jih večkrat smatrali za »neandertaloidske«, se dajo razlagati iz prastare navade, da se glave otrok deformirajo z zelo tesnimi in močno zavezanimi čepicami. Takoj po rojstvu

dobi otrok čepico in jo nosi noč in dan, deček do 6. ali 7. leta, deklica pa celo do 16. ali 17. leta. Tako se more glava otroka vsled trdnosti prevezanih trakov razvijati samo v gotovi smeri. Naravno, da so ženske glave bolj deformirane kot moške.

Zanimivo je, da je kraljica Helvig, soproga švedsko-finskega kralja Mag-nusa Ladulasa (1240—90), imela na čisto isti način deformirano glavo, kot je to dognal prof. C. M. Fürst, ko je pregledal kraljevsko grobnico v cerkvi Riddarholm v Stockholmu. Kraljica je bila rojena na Holsteinskem in je torej takrat tam še bila navada tesnega zavezovanja glav, toda Švedci je niso sprejeli.

Nam se pa zdi, da ta problem deformacije človeške lobanje ni tako enostaven in da bi bilo treba dolihokefalijo prebivalcev otoka Marken in Frizov še bolj natančno proučiti, preden se jo donese v zvezo z nošenjem tesnih in močno zvezanih čepic. Po tretjem letu je pri otrokih celo težko verjeti na deformiranje lobanje s pomočjo platnene čepice. Ni treba pustiti iz vida oblikujoče moči rasne hereditarnosti, ki deluje nevzdržno po zakonu narode. **N. Župančič.**

Slovenske narodne pripovedke med Nemci. Od nekdanje že posvečajo nabiralci narodnih tradicij med alpskimi Nemci svojo pozornost tudi našemu narodnemu blagu. Število nemških preiskovalcev, ki so bivali trajno ali začasno v naših krajih, ni majhno; tudi so se posluževali zlasti naši prvi zapisovalci nemškega jezika — in tako moremo reči, da je skoro toliko naših narodnih pripovedk sporočenih v nemškem jeziku kakor v slovenskem. Vse to bogastvo, ki je raztepeno v težko dosegljivih publikacijah, bo treba poplagoma spraviti v domače shrambe.

Znani pesnik Joh. Gab. Seidl, je kot gimnazijski profesor v Celju z zanimanjem poslušnil, kaj si pripoveduje »der wendische Bauer«. Kot rojen poet je odel svoje zapiske v vrlo lepo obliko. Nekatere njegovih zapiskov je zbral dr. Anton Schlossar (J. G. Seidl, Sagen und Geschichten aus Steiermark, Graz 1881). Na slovenske tradicije se ozira zbirka štajerskih narodnih povesti Steir. Volkssagen (1—12 Floss: Grätz 1837—1841), ki jo je priredil R. G. Puff. Marljiv zbiralec štajerskih tradicij je bil Hans v. der Sann (J. Krainz), spodnještajerski rojak. Izbor iz njegovih zapiskov, prirejen za širšo publiko — Sagen aus der grünen Mark — je izšel v 3. izdaji 1922; žal, da podrobni viri niso navedeni. Zbirka se ozira na celotno ozemlje nekdanje štajerske vojvodine. Lepa zbirka Vernalekena Alpensagen (1858), ki nam je ohranila tudi marsikateri biser slovenske narodne tradicije, je bila v rokah naših starejših preiskovalcev, a je sedaj popolnoma izgubljena s pozornice. Tako Gebhart, Österr. Sagenbuch, Budapest 1862. Klasično delo v tej stroki je G. Graberja, Sagen aus Kärnten; sedaj v 4. izdaji (Leipzig 1927). Po obsegu je to resničen repertorij vseh važnejših prič, ki se pripovedujejo po starodavnem Korotanu med obema narodoma; editorska tehnika more služiti za zgled. Samo uvod, ki prinaša Graberjeva izvajanja o literarno-zgodovinski strani zbranega gradiva, ne zadovoljuje, ker ponavlja od izdaje do izdaje neke netočnosti. G. Graberju so tradicije ostalih slovanskih narodov pač nepoznane. Radi tega vidi v ko-roških slovenskih povedkah več ali manj od Nemcev izposojeno blago. In cela zbirka služi med drugim tudi namenu, da dokaže globoko kulturno

odvisnost slovenskega življa tudi na tem področju. Tako trdi G. Graber, da so slovenske *mave* (*move*, *movje*) nemškega izvora. V nekem članku (Carinthia 103 [1913], 108 ss) je dokazoval, da je slov. beseda *movje* izposojena iz nemškega »*muowe*« »sova«, »vešča«; prezre pa docela, da poznajo *mave* v pomenu otroških dušic tudi Malorusi: *navki*, duši nekreščenych mladencev, Mikl. Et. Wb. 211. V dolini Krčice si pripovedujejo ljudje o ženskih bitjih *Bille-weiß* slične stvari kakor drugod o belih ženah ali žalik-ženah. Slovenski zapisovalci trdijo — po pravici — da so te *Bille-weiß* slovenske *bele vile*, dočim pravi G. Graber, da je stvar iz nemškega. Toda nemški *Billwizs* ali *Getreideschneider*, o katerem si pripovedujejo iztočni Nemci, vrši docela druge naloge kakor ta ženska bitja; on spominja na slov. *védomce* in sh. *vjedogonje*; njegovo ime je mogoče slovanskega izvora (Feifalik, Zeitschrift f. öst. Gymn. 1858, 408). Ime »žalik-žene« je seveda nemško, stvar sama pa najbrž romanska. Bosa je nadalje trditev, da izvira povest o kralju, spečem v gori, iz nemške tradicije; ali da je nastala vera v Psoglavce pod vplivom znane anekdote o longobardski vojni zvijači. Tradicija o Psoglavcih je doma v Orientu in Slovenci ter Longobardi so si jo prilastili neodvisno drug od drugega. Da pridemo Slovenci pri tujih preiskovalcih nekoliko na kratko, kar se tiče narodnega blaga, se ni čuditi. Saj so skušali tudi naši domači preiskovalci odriniti eno naših najboljših narodnih povesti (o *Zlatorogu*!) tujcem! Kakor da bi bila nar. poezija nekaj privilegij samo Nemcev in Romanov.

Tudi zbirka Sagen aus Friaul und den julischen Alpen (zbral Anton von Mailly, Leipzig 1922) je

važna za domačo folkloristiko. Poleg romanskega vpošteva pisatelj tudi slovensko in hrvaško blago. Novih važnih tipov povesti knjiga sicer ne prinaša, dasi zajema deloma iz žive tradicije, a izkazi o geografski razširjenosti teh in onih motivov bodo prav dobro služili podrobnejšemu študiju. Nepoznan je bil, mislim, doslej demon *Blagodej* (str. 33.); *Čatež* je razširjen tudi po Istri (str. 23.). Furlani poznajo Orku odgovarjajoče žensko bitje, ki se zove Orkule, Storcule. Iz tega slovenska *Torklja*, *Torka*, za katero razbija Slovenci na Krasu tudi besedo *štorklja* (Letopis Mat. Slov. 1894, 56)? Gosp. pisatelj ni večš slovenskemu jeziku, kakor vidimo na str. 25., kjer skoči neki povodni mož v vodo z besedami »Hohoi, proscacata« in to naj pomeni: auf, springe! — V uvodu (str. XII.) imenuje g. Mailly neko svoje nadaljno delo v tej stroki: Mythen, Sagen und Märchen vom alten Grenzland am Isonzo (Hugo Schmidt, München 1916). — M. Pirkerjeve *Alpensagen* (Österr. Bibl. 24, Inselverlag) se odigravajo deloma tudi po slovenskih tleh.

Proti temu bogastvu zapiskov med Nemci imamo Slovenci pokazati le malo! Časi, ko so se n. pr. kosali Novičarji, kateri bo donesl več zapiskov, so minili. Edina zbirka, ki ustreza strogo znanstvenim zahtevam, so izvrstne Fr. Kotnikove *Storije I. Koroske narodne pripovedke in pravljice* (Mohorjeva družba 1924). Da se knjiga ni razširila bolj med narod, je krivo to, ker prinaša bolj pokrajinsko gradivo, ki ne more zanimati širše publike. Toda materijal je obdelan znanstveno, kakor to zahtevamo od takšnih zbirk. Od zbirke, ki podajajo samo suho gradivo, naj omenim le V. Moederndorferjeve *Narodne pripovedke iz Meži-*

ške doline (Ljubljana 1924), ker so dober dokaz, kakšne zaklade je mogoče dvigniti še dandanes na razmerno ozkem ozemlju. *J. Kelemina.*

Niko Županič: K vprašanju izvora Kostobokov in Sabokov. (Sur l'origine des COSTOBOCI.) (Niederlův Sbornik, p. 236—242. Prague 1925.)

Dans cet article, M. Niko Županič, paléoethnologue yougoslave, étudie l'origine des COSTOBOCI et des SABOCI, essayant d'expliquer étymologiquement ces deux noms ethniques:

D'après Ptolémée, on devrait chercher les COSTOBOCI dans le secteur septentrional de la province romaine de Dacie, dans le bassin de la rivière Tisa (Theiss), où ils s'étendaient probablement jusque dans les Carpathes boisés. Du côté intérieur de l'arc de cercle coudé, formé par ces Carpathes, est située la Hongrie, du côté extérieur (sarmatique) la Galicie et la Bukovine. Les COSTOBOCI avaient peut-être leurs domiciles entre les rivières Stryj et Pripet. Dès l'époque des guerres germano-sarmates (de 168 à 175), sous l'empereur Marc Aurel, les COSTOBOCI poussèrent vers le sud, car l'histoire (Hist. Aug. Marc. 22, 1) les mentionne dans le voisinage des ROXOLANI, BASTARNI, HALANI et PEUCINI, à la frontière de la Dacie et de la Mésie inférieure. A ce temps-là, en 170 après J.-C., une partie des COSTOBOCI — comme le suppose Premerstein — fit une incursion dans l'Hellade centrale pour incendier le temple d'Éleusis. Comme représailles les ASDINGI, d'accord avec les Romains, attaquèrent les COSTOBOCI (de 171 à 172) dans leur patrie et les dispersèrent. Depuis, l'histoire n'en fait plus mention. Puisque Šafařík et Niederle considèrent les COSTOBOCI comme Slaves, l'histoire de leurs combats avec les Romains et de leurs migrations entreraient dans l'ancienne histoire slave, et leur invasion dans l'Hellade, au IIe